

Elektrifikacija Gvažarjeve domačije leta 1917

V času prve svetovne vojne sta pri nas elektriko, ki še ni bila namenjena širši javni rabi, že uporabljali železarna in železnica. Deželni zbor za Kranjsko pa je leta 1911 sprejel odločitev in naročil predračun za izgradnjo prve elektrarne, ki bi bila namenjena javni uporabi elektrike. Elektrarno so gradili na pritoku Save v Mostah pri Žirovnici, napajala pa se je z vodo iz Završnice. Gradnja ni vzbujala zanimanja le doma, ampak tudi po svetu. Leta 1914 je osemdeset gradbenih inženirjev in tehnikov z Dunaja že upoštevalo tudi slovenski kader in mu priznavalo strokovnost pri gradnji. Istočasno so postavljali električne daljnovode v smereh proti Kranju, Bledu in Jesenicam. Na jeseniški daljnovod pa so priključili tudi Koroško Belo. Ker je gradnja potekala v vojnem času, je bilo zaradi vpoklica k vojakom veliko strokovnjakov odsotnih, primanjkovalo pa je tudi elektromateriala, predvsem bakrene žice. To so nadomeščali z gumirano železno žico, ki pa je večala izgubo elektrike pri pretoku. Velik problem je predstavljal tudi odpor lokalnega prebivalstva. Ker je bil dostop do gradbišča prepovedan, so okoliški prebivalci širili različne govorice. Čepprav elektrike še niso poznali, so trdili, da je najboljša žarnica petrolejka in da je najboljši motor vol. Čepprav je po izgradnji elektrarne tovarna AEG okoliškim kmetom ponujala prvi motor brezplačno, ga ni upal sprejeti nihče. Menili so namreč, da bo v hišo, če bodo imeli napeljavo za pogon motorja, udarila strela. Kranjske deželne elektrarne so 2. marca 1917 dobile naročilo za napeljavo elektrike v hiši na Koroški Beli 73, in sicer za osem električnih žarnic za razsvetljavo v hiši, kleti, na skednju in v hlevu. Že 4. marca sta monter in njegov pomočnik v osmih urah izdelala štiri razvode električne inštalacije, tako da je že zvečer osem žarnic razsvetlilo Gvažarjevo domačijo. Oče je pripovedoval, da so z brati in sestrami na dolgo razpravljali o novosti oziroma o »električnem glažu«, ki se polni z elektriko iz elektrarne v Mostah. Stroški električne napeljave so znašali 245,80 kron, račun zanjo pa je bil poravnan na Kranjski deželni banki v Ljubljani. 29. maja 1917 je stara mama prejela kartico iz Lesc, s katero so se Kranjske deželne elektrarne zahvalile za prejem omenjene vsote denarja. Na Gvažarjevi domačiji so petnajst let ostali le pri razsvetljavi. Leta 1933 pa so nabavili elektro motor, ki je olajšal nekatera težja dela na kmetiji. Na skednju je poganjal slamoreznicu, s katero so pripravljali rezanico. To je bila krma za vola in

kravi iz pšenične in ječmenove slame ter iz detelje in lucerne. Elektromotor je bil v pomoč tudi pri mlatenju, »mašinanju« pšenice in ječmena. Poganjal je še krožno žago, sekular, ki so ga nabavili za pripravo drv za kurjavo v štedilniku. Z elektromotorjem pa so črpali še gnojevko iz gnojnične jame v sod, s katerim so jo nato razvozili na travnike in polja.

Naj v zvezi z elektriko navedem še, da naj bi se šel oče učiti za električarja na Dunaj, kjer je imel dedov prijatelj iz vojske elektro delavnico. A njegov odhod na Dunaj je preprečil atentat na prestolonaslednika Ferdinanda v Sarajevu. Kljub temu očeta kasneje elektrika ni nikoli stresla ali udarila, temveč ga je, kot je sam govoril, »bacnila«.

Žarnica iz leta 1917,
ki jo hrani Martin Noč.

Stev. 50 *Maribor*, dne *22. 3.* 1918

RAČUN

za *Marijo Noč Kor. Pleša 75*

Plačljivo takoj. — Plača iz toži se v Ljubljani.

Dne	Števec je kazal	Razlika	Kosit.	Uporabljenih kilovatnih ur	Cena	Vsota	
						K	v
<i>14. 5.</i>	<i>75</i>	<i>11</i>	<i>1</i>	<i>11</i>	<i>75</i>	<i>8</i>	<i>85</i>
<i>20. 3.</i>	<i>86</i>						
Od 1. januarja 1918 so na vsa cone za 50% zvišane.							
Elektroštevnilna za mesec <i>februar</i> ...						<i>1</i>	<i>20</i>
Skupaj ...						<i>9</i>	<i>105</i>

KRAJNSKE
DEŽELNE ELEKTRARNE

Račun Kranjske
deželne elektrarne
za Marijo Noč,
22. marec 1918
(hrani Martin Noč)